

İŞBAŞI EĞİTİM PROGRAMLARI VE TEŞVİKLER

Dr. Nusret YAZICI

İŞKUR Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü

“İşsizliğin önemli nedenlerinden biri olan mesleki deneyim sorunu İşbaşı Eğitim Programları vasıtasıyla çözülmekte, işverenler de işe almak istedikleri kişileri bu sayede herhangi bir maliyete katlanmadan yetiştirme imkanına sahip olmaktadır.”

Giriş

2008 ve 2009 yılları arasında ortaya çıkan küresel ekonomik krizin etkilerini en çok gösterdiği alanlardan biri de işgücü piyasası olmuştur. Uygulanan politikalar sayesinde ülkemiz her ne kadar söz konusu krizden birçok ülkedeki şekliyle etkilenmemiş olsa da yine de işsizlik oranları %14'lere kadar yükselmiştir. Daha sonra alınan tedbirler sayesinde 2014 yılında bu oran %9,9 olurken 2015 yılının Mart döneminde %10,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde genç işsizliği normal işsizlik oranının yaklaşık iki katı düzeyinde seyretmektedir. TÜİK verilerine göre 2014 yılında %17,9 olarak kaydedilen genç nüfusta işsizlik oranı 2015 yılının Mart döneminde %18,6 olmuştur.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) olarak işsizliğin azaltılması ve istihdamın korunmasına yönelik çalışmalarımız her geçen gün hızlanarak devam etmektedir. Kurumumuz modern bir kamu istihdam kurumunun yerine getirmesi gereken faaliyetler ekseninde kurum vizyonunda da belirtildiği üzere işgücü piyasasındaki değişim ve yeniliklere uyum sağlayarak, hizmet kalitesi ve çeşitliliği ile işsizlikle mücadelede etkin rol oynayan, işgücü piyasasında öncü ve saygın bir kurum olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Kurumumuzun bu alanda son dönemlerde gerçekleştirmiş olduğu atılımların meyveleri de yavaş yavaş toplanmaya başlamıştır. 4-8 Mayıs 2015 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen Dünya Kamu İstihdam Kurumları Birliği (WAPES) Kongresinde yapılan seçim neticesinde Kurumumuz üç yıl süreyle söz konusu birliğin başkanlığına seçilmiştir bulunmaktadır. WAPES Başkanlığı sayesinde İŞKUR, muadili olan kamu istihdam

kurumlarının iyi uygulamalarından faydalanarak bu uygulamaları ülkemiz işgücü piyasası koşulları çerçevesinde geliştirip tatbik etme imkanına sahip olacak, aynı zamanda mevcut hizmetlerini de diğer ülkelere ihraç ederek kullanımlarına sunabilecektir.

Bu doğrultuda, iş yükü ve sorumluluğu daha da artan Kurumumuz hizmet çeşitliliğini ve kalitesini artırıp kurumsal kapasitesini geliştirerek önümüzdeki dönemde de faaliyetlerini işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda uygulamaya devam edecektir.

1. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları (Aipp) ve İşbaşı Eğitim Programı

Kurumumuzun işsizlikle mücadelede sahip olduğu argümanlar içerisinde belki de en önemlisi aktif işgücü piyasası politikalarıdır. AİPP'nin dünya literatüründe çok geniş bir tanımı ve içeriği bulunsa da genel anlamda işsizlerin işgücü piyasasına entegre olmasını, uyum sağlamasını ve istihdam edilebilirliklerinin artırılmasını amaçlayan politikalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İŞKUR olarak istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmak üzere aktif işgücü hizmetleri kapsamında mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları, toplum yararına programlar ve diğer kurs, program, proje ve özel uygulamalar düzenlemekteyiz.

Bu politikalar arasında işbaşı eğitim programının ayrı bir yeri bulunmaktadır. 2012 yılından bu yana en çok önem verilen, çok sayıda işsizimizin ve işverenimizin faydalanmasını temin etmek amacıyla yararlanma şartları ve yapısı değiştirilen programın tanınırlığı ve bilinirliği Kurumumuz sınırlarını aşarak hükümet programı içerisinde kendine yer bulmuştur.

Programın yapısında ve işleyişinde yapılan değişiklikler neticesinde programdan yararlanan kişi sayısı son 4 yılda yaklaşık 4 kat artmış bulunmaktadır.

Tablo 1: Yıllar İtibariyle İşbaşı Eğitim Programı ve Yararlanıcı Sayısı

	2011	2012	2013	2014	2015*
Program sayısı	5.849	11.407	24.379	26.283	20.983
Katılımcı sayısı	16.393	31.773	63.660	59.456	47.633
-Erkek	10.474	18.011	33.417	30.028	24.333
-Kadın	5.919	13.762	33.417	29.428	23.300

*2015 Mayıs **Kaynak:** İŞKUR Veri Tabanı

1.1. İşbaşı Eğitim Programının Uygulanması, İş Arayanlara ve İşverenlere Faydaları

İşbaşı Eğitim Programı, İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yine İŞKUR'a kayıtlı işyerlerinde sahip oldukları mesleki bilgilerini uygulama yaparak pekiştirmelerini, iş ve üretim süreçlerini bizzat görebilerek öğrenmelerini sağlamayı amaçlayan bir işi işbaşında öğrenme programı olarak tanımlanmaktadır.

İşsizliğin önemli nedenlerinden biri olan mesleki deneyim sorunu İşbaşı Eğitim Programları vasıtasıyla çözülmekte, işverenler de işe almak istedikleri kişileri bu sayede herhangi bir maliyete katlanmadan yetiştirme imkanına sahip olmaktadır.

Birçoğumuz iş başvurusu yaptığımızda karşılaştığımız ilk soru "Deneyimin var mı?" sorusudur. Özellikle orta veya yükseköğretim mezunlarının işgücü piyasasına girişte karşılaştığı en büyük engellerden birisi de tecrübe eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte, İşbaşı Eğitim Programı bu sorunun çözümünde oldukça kritik bir önem taşımakta, işsizlerimizin mesleki deneyim kazanmasına yardımcı olmaktadır.

Staj olarak bilinen kavramın geliştirilmiş ve kendine özgü bir yapıya kavuşturulmuş hali olan İşbaşı Eğitim Programının iş arayanlara ve öğrencilere yönelik faydalarını şu şekilde sayabiliriz:

- Mesleki deneyim ve beceri kazanma
- İstihdam edilmeyi kolaylaştırma
- Tecrübe eksikliğini giderme
- Program süresince gelir elde etme
- Zorunlu stajların yapılmasına imkan verme

Kurumumuz tarafından İşbaşı Eğitim Programlarına katılan kişilere programa devam ettikleri her fiili gün için 36,50 TL ödenmekte olup bu tutar bir ay içerisinde tam katılım sağlanması halinde (26 gün) net asgari ücret düzeyine tekabül etmektedir. Katılımcıların programa katıldıkları dönemde iş kazası ve meslek hastalığı primleri ile genel sağlık sigortası primleri de yine İŞKUR tarafından ödenmektedir.

Katılımcılar programa katılmak istedikleri işyerini kendileri de bulabilirken, İŞKUR'un bulabileceği bir işyerinde de programdan faydalanabilmektedir. Bu imkan işverenler için de mevcuttur.

15 yaşını tamamlamış ve İŞKUR'a kayıtlı her işsizimizin (lise öğrencileri hariç) yararlanabildiği program en fazla 160 fiili gün olarak uygulan-

makta, katılımcılar da 24 ay içerisinde yine en fazla 160 fiili gün yararlanabilmektedir. Haftalık program düzenlenme saati de azami 45 saattir.

Programın en önemli artlarından bir tanesi de yükseköğretim öğrencilerinin İşbaşı Eğitim Programlarına katılarak zorunlu veya isteğe bağlı stajlarını gerçekleştirebilmesidir. Üniversitelerde kurulu irtibat noktalarımızda görevli iş ve meslek danışmanlarımız ile yine üniversiteler bünyesinde düzenlediğimiz kariyer günleriyle işbaşı eğitim programını ve diğer Kurum faaliyetlerini öğrencilerimize tanıtmaktayız. Teorik bilgilerini işbaşında uygulama imkanı kazanan öğrencilerimizin programa gösterdiği ilgi de her geçen gün artmaktadır.

Programın işsizler için olduğu gibi işverenler için de çok önemli faydaları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde belirtilebilir:

- İşe almayı planladıkları kişilerin mesleki gelişim ve deneyim kazanmasını gözlemlene
- Herhangi bir maliyete katlanmadan işe almayı planladıkları kişileri yetiştirme
- İşgücü maliyetinin azalması ile rekabet avantajı sağlama
- Katılımcıları istihdam ederek teşviklerden yararlanma
- Katılımcılara yaptıkları ekstra ödemeleri vergi matrahından düşme imkanı

İşbaşı Eğitim Programları ile nitelikli işgücü temin etmekte zorlanan işverenlere işe alacakları kişileri işyerinde belli bir süre gözlemleyerek ve eğitim vererek kişiler hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olma ve işe alma konusunda isabetli bir karar verme imkanı sunmaktayız. Bir nevi deneme süresi olarak da adlandırabileceğimiz bu periyotta işveren hiçbir maliyete katlanma zorunluluğu olmadan katılımcıların mesleki deneyim elde edip etmediğini doğrudan tespit edebilme olanağına sahip olmaktadır.

En az 2 çalışanı olan işverenler ile yine en az 2 çalışanı bulunan dernekler, vakıflar, ticaret ve sanayi odaları, sendikalar vb. kurum/kuruluşların da faydalanabileceği program kapsamında 2 ile 10 arasında çalışanı bulunan işverenler 1, 11 ve üzerinde çalışanı bulunan işverenler de çalışan sayısının 1/10'u kadar katılımcıyı alabilme imkanına sahiptir. İşverenin kontenjanının tamamını tek seferde kullanma mecburiyeti olmayıp, bölüm bölüm talep etme hakkı vardır.

İşbaşı Eğitim Programının işverenlere sağladığı maliyet avantajı üzerinde de durmak gerekmektedir. Asgari ücretle çalıştırılırsa dahi bir işçinin

işverene maliyeti 2015 yılının ilk altı ayı için 1.411,76 TL olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılara tüm ödemelerin İŞKUR tarafından gerçekleştirildiği hesaba katıldığında program sayesinde işveren bu maliyete katlanmadan işe almayı planladığı kişiyi bizzat işbaşında test etme şansını yakalamaktadır.

Program bitiminde işveren 1 yıl içerisinde tekrar başvuru yapmazsa istihdam yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak 1 yıl içinde yeniden programdan yararlanmak için başvuru yapıldığında programı tamamlayanların en az %20'sinin en az 60 gün süreyle istihdam edilmesi gerekmektedir. İşverenler bu yönde bir taahhütte bulunursa 60 günlük süre beklenmeden de programa başvuru yapabilmektedir. Her ne kadar istihdam ile ilgili koşullar bu şekilde esnek olarak belirlenmiş olsa da Kurumumuz veri tabanından alınan bilgilere göre programı bitirenlerin yaklaşık %70'inin istihdam edildiği tespit edilmiştir.

İşverenlerin program kapsamındaki en önemli yükümlülükleri katılımcıların mesleki deneyim kazanmasını temin edecek şekilde programın uygulanmasını sağlamak ve program başladığındaki çalışan sayısını program bitiminde de korumaktır. Programın bitiş tarihindeki çalışan sayısı başlangıçtaki sayının altına düşmüşse işverene 1 ay telafi süresi verilerek aradaki farkı kapatma imkanı da sunulmaktadır.

1.2. İşbaşı Eğitim Programı Kapsamında İstihdam Teşvikleri ve Diğer Destek Unsurları

Geçtiğimiz dönemde Sayın Başbakanımız Ahmet DAVUTOĞLU tarafından açıklanan “Yeni İstihdam ve Teşvik Paketi” kapsamında İşbaşı Eğitim Programı ile ilgili yeni düzenlemeler yapılacağı (sigorta prim teşviki, yapılan ödemelerin vergi matrahından düşülmesi, katılımcı zaruri giderinin artırılması vb.) belirtilmiş ve söz konusu düzenlemeler 23.04.2015 tarih ve 29335sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “6645 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile hayata geçirilmiştir.

1.2.1. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

6645 sayılı Kanun ile 4447 sayılı Kanuna Geçici 15.Madde eklenmiştir. Buna göre; 18 yaşından büyük, 29 yaşından küçük olanlardan İŞKUR tarafından 31/12/2016 tarihine kadar başlatılan işbaşı eğitim programlarını tamamlayanların; programın bitimini müteakip en geç 3 ay içinde programı tamamladıkları meslek alanında özel sektör işverenleri tarafından 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında işe alınması ve işe alındıkları yıldan bir önceki takvim yılında işyerinden

bildirilen aylık prim ve hizmet belgelerindeki sigortalı sayısının ortalamasına ilave olması kaydıyla sigorta prim teşvikinden yararlanılabilecektir.

Kişilerin işe alındıkları işyerinin imalat sanayi sektöründe faaliyet göstermesi hâlinde 42 ay, diğer sektörlerde ise 30 ay süre ile 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uygulandıktan sonra kalan sigorta primlerinin işveren hisselerine ait oranına göre ve aynı Kanunun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan tutarın Fondan karşılanacağı hüküm altına alınmış olup, 30/06/2015 tarihine kadar başlayan işbaşı eğitim programlarının katılımcıları için bu teşvik sürelerinin 6 ay artırımlı uygulanacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda, işbaşı eğitim programını bitiren bir vatandaşımızı 3 ay içinde işe alan ve imalat sektöründe faaliyet gösteren bir işverenimizin 42 ay, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işverenimizin ise 30 ay süreyle SGK işveren primi İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır. 30.06.2015 tarihine kadar başlatılan programlarda ise bu süreler 48 ve 36 ay olarak uygulanacaktır.

Bu sayede program süresince maliyet avantajına sahip olan işverenlerimiz programdan yararlananları istihdam ettiğinde de sigorta prim teşvikinden yararlanabilecektir.

1.2.2. İşverenler Tarafından Katılımcılara Yapılan Ödemelerin Vergi Matrahından Düşürülmesi

İşbaşı Eğitim Programlarında her ne kadar işverenlerin katılımcılara herhangi bir ödeme yapma zorunluluğu bulunmasa da uygulamada bazı işverenlerimizin İŞKUR'un katılımcılara yaptığı ödemelere ilave olarak çeşitli adlar altında ekstra ödeme yaptığı bilinmektedir. Genellikle yol ve yemek yardımı şeklinde gerçekleştirilen bu ödemeler özellikle beyaz yaka şeklinde tabir edilen mesleklerde düzenlenen programlarda işverenlerin sıklıkla başvurduğu bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşverenlerin söz konusu ödemeleri vergi matrahından düşerek maliyet avantajını sağlamasına imkan vermek amacıyla 6645 sayılı Kanunun 9. maddesi ile 193 sayılı Kanunun 40. maddesinin birinci fıkrasına “*Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce fiilen ödenen tutarlar (Bu kapsamda işverenler tarafından ticari kazancın tespitinde ücretle ilişkilendirilmeksizin her bir katılımcı itibarıyla indirim konusu yapılacak tutar aylık olarak asgari ücretin brüt tutarının yarısını aşamaz.)*” bendi eklenmiştir.

Dolayısıyla artık işverenler İŞKUR'un yaptığı ödemelere ilave olarak katılımcılara yapacakları ödemelerin yaklaşık 600 TL'lik kısmını vergi

matrahından indirebilme imkanına sahip olacaktır. Bu sayede işverenin kendi çalışanı ile çalışanı olmasa da üretim süreçlerine fiilen katılabilen işbaşı eğitim programı katılımcısı arasında ücret farkı giderilebilecektir.

Sonuç

İŞKUR olarak başta Ulusal İstihdam Stratejisi ve diğer üst politika belgeleri çerçevesinde işsizliği ve genç işsizliğini azaltmak, istihdamı korumak ve yaygınlaştırmak, özel politika gerektiren grupları işgücü piyasasına kazandırmak ve işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmak amacıyla geliştirdiğimiz ve uyguladığımız faaliyetlerin kamuoyunda bilinirliğinin artmasına ve iş arayanlar ile işverenlerimizin Kurumumuz faaliyetlerinden faydalanmasına yönelik çalışmalarımız sürmektedir.

Bu faaliyetlerimiz arasında eğitimden istihdama geçiş anlamında bir köprü vazifesi de üstlenen programlarımızdan biri olan işbaşı eğitim programından Kurumumuza kayıtlı bütün işverenlerimizin faydalanmasını temin etmek ve bu sayede iş arayanlarımızın da mesleki deneyim eksikliğini gidermek önceliklerimiz arasında bulunmaktadır.

Önümüzdeki dönemde de özellikle kurumsal firmalarımızı programdan daha fazla yararlanmaya teşvik etmeyi ve bu sayede insan kaynakları politikalarında işbaşı eğitim programının da yer almasını sağlamayı amaçlamaktayız.

81 ilde kurulu bulunan teşkilatımız ile alanında deneyimli ve özverili personelimiz sayesinde hem iş arayan vatandaşlarımızın hem de işverenlerimizin ekmeğini büyütmeye yönelik çalışmalarımız hız kesmeden devam edecektir.

KAYNAKÇA

Ulusal İstihdam Stratejisi

TÜİK, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, 2014 ve Mart 2015

İŞKUR, Aylık ve Yıllık İstatistik Bültenleri